

Pragmapoeetika kui teos ja uurimisala rakendab poeetikateooria loomisel keeletegevusõpetust, viimast omakorda poeetikaanalüüsi andmetega rikastades. Ilukirjandus põhineb kujundlikul keelekasutusel, mistõttu selle mistahes käsitlus peaks arvestama keelepragmaatikat või laiemalt üldist semantikat, mis liidab tähendus- ja keeletegevusõpetuse.

Pragmapoeetika seob kirjandusteadusliku poeetika ja retoorika õpetuse üldise keeleuurimise ehk semiootikaga: süntaksi, semantika ja pragmaatika uurimisega — rõhuasetusega küll viimasel, kuid mitte ainult.

Pragmapoeetika lähtub analüütilisest keelefilosoofiast — Gottlob Frege loodud tähenduse ja osutuse eristamise meetodist. Kuigi loogikapärane lähenemine, olles *Pragmapoeetika* valik, ei ole uurimisalale vältimatu, pakub see kindlaid meetodilise ranguse ja läbipaistvuse eeldusi, ulatudes Immanuel Kanti teaduslikkuse nõude — rajaneda matemaatikal — võimaliku täitmiseni. On tervitatav, kui kirjandusteadus suudab esseistliku kirjanduslikkuse kõrval olla rohkem ka teadus.

Pragmapoeetika jaguneb nelja osasse, milles ühelt poolt tutvustatakse, teisalt arendatakse deiksise ehk indeksilisuse, kõneaktide, implikatuuride ja fiktsionaalsuse teooriat. Raamat lõpeb poeetiliste kõnetegude ja kahe konteksti teooriaga.

Pragmapoeetika ei erista filosoofiat filoloogias (ja vastupidi).

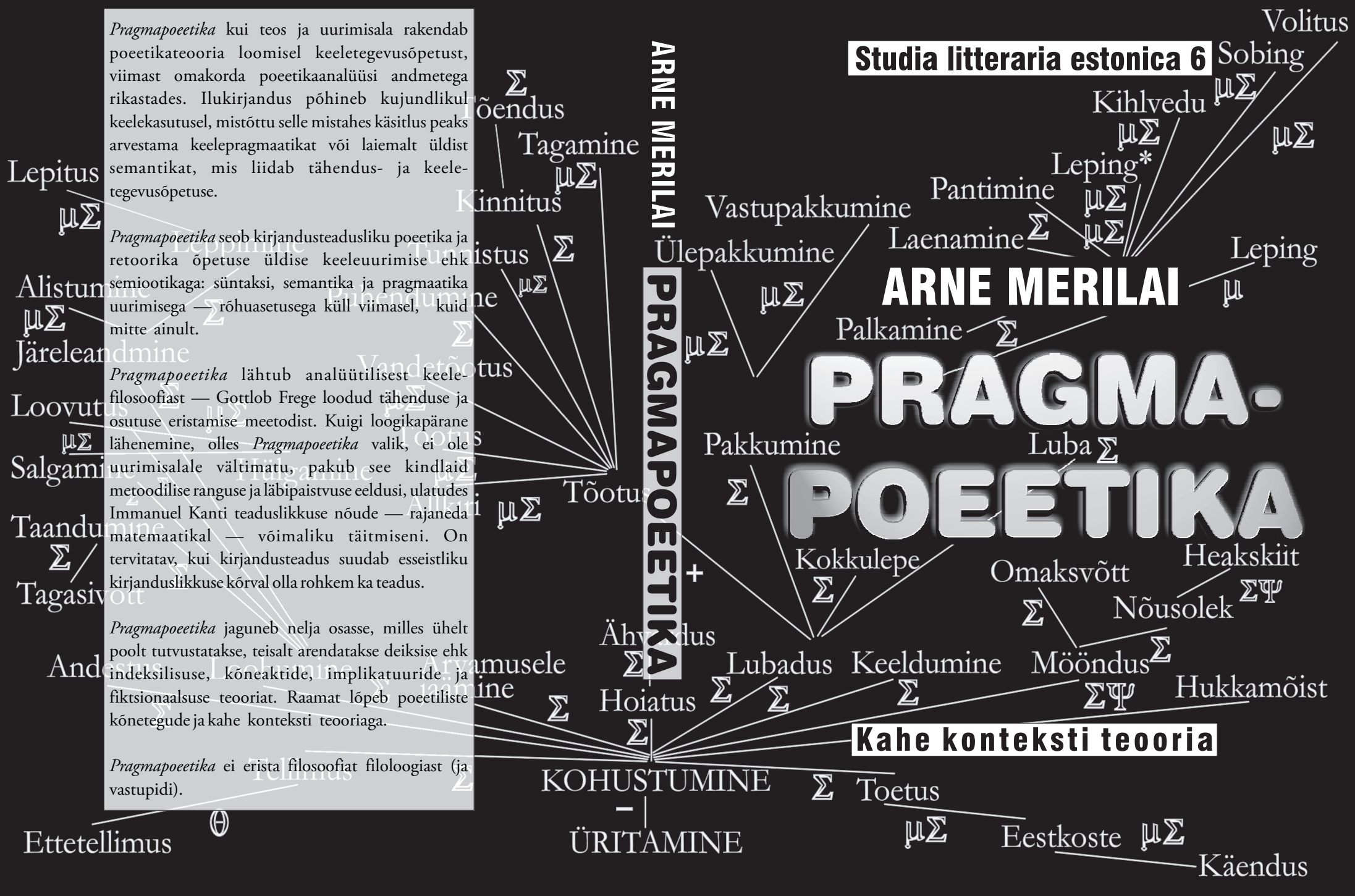
ARNE MERILAI

PRAGMAPOEETIKA

Studia litteraria estonica 6

ARNE MERILAI
PRAGMA-POEETIKA

Kahe konteksti teooria

Lepitus

Alistumine

Järeleandmine

Loovutus

Salgamine

Taandumine

Tagasivõtt

Andmine

Ettetellimus

KOHUSTUMINE

ÜRITAMINE

Toetus

Eestkoste

Käendus

Volitus

Sobing

Kihlvedu

Leping*

Pantimine

Laenamine

Vastupakkumine

Ülepakkumine

Palkamine

Pakkumine

Luba

Kokkulepe

Omaksvõtt

Heakskiit

Nõusolek

Lubadus

Keeldumine

Mööndus

Hukkamõist

Hoiatus

Õendus

Tagamine

Kinnitus

Kinnistus

Tõetus

Töötu

Ähvardus

Amusele

Tõetus

KOHUSTUMINE

ÜRITAMINE

Toetus

Eestkoste

Käendus

Volitus

Sobing

Kihlvedu

Leping*

Pantimine

Laenamine

Vastupakkumine

Ülepakkumine

Palkamine

Pakkumine

Luba

Kokkulepe

Omaksvõtt

Heakskiit

Nõusolek

Lubadus

Keeldumine

Mööndus

Hukkamõist

Hoiatus

Õendus

Tagamine

Kinnitus

Kinnistus

Tõetus

Töötu

Ähvardus

Amusele

Tõetus

KOHUSTUMINE

ÜRITAMINE

Toetus

Eestkoste

Käendus

Volitus

Sobing

Kihlvedu

Leping*

Pantimine

Laenamine

Vastupakkumine

Ülepakkumine

Palkamine

Pakkumine

Luba

Kokkulepe

Omaksvõtt

Heakskiit

Nõusolek

Lubadus

Keeldumine

Mööndus

Hukkamõist

Hoiatus

ARNE MERILAI
PRAGMAPOEETIKA
Kahe konteksti teooria

Tartu Ülikool
Teatriteaduse ja kirjandusteooria õppetool
Studia litteraria estonica 6

ARNE MERILAI

PRAGMAPOEETIKA

Kahe konteksti teooria

TARTU ÜLIKOOLI
KIRJASTUS

Raamat ilmub Eesti Kultuurkapitali toetusel

Arne Merilai

Teatriteaduse ja kirjandusteooria õppetool

Tartu Ülikool

Ülikooli 18–230

Tartu 50090

arnelea@hot.ee

amerilai@ut.ee

ISBN 9985–56–782–X

© Arne Merilai, 2003

Tartu Ülikooli Kirjastus

www.tyk.ut.ee

TÄNU

Tänan südamest *alma mater*'it Tartu Ülikooli, selle kirjandusosakonda ja kirjastust, kalleid kolleege eesti filolooge, teooriahuvilisi üliõpilasi ja kõiki teisi inimesi ning asutisi, kelle suurem ehk väiksem vaimne või aineeline tugi saatis monograafia valmimist:

- filosoof loogik Madis Kõivu ja Analüütilise Filosoofia Seltsi;
- väljaandeid *Akadeemia*, *Interlitteraria*, *Keel ja Kirjandus*, *Trames*;
- Avatud Eesti Fondi, Briti Nõukogu, Oxfordi Ülikooli Somerville'i Kolledžit;
- Alfred Kordelini Fondi, Helga ja Helmut Einpauli Mälestusfondi;
- Eesti Kultuurkapitali;
- Mart Oravat, Ene-Reet Soovikut, Loone Otsa, Vaiko Tigast, Aive Ottepit;
- Heino ja Heldi Valvurit, Mati ja Silvi Otsmaad, Anne ja Herb Brigginit, Hellar ja Irja Grabbit, Gilda Fellerit, Leena ja Gary Osteraasi, Juta ja Laurence Kitchingut, Linda Pakrit, Jüri Tinti, Tõnis ja Eha Kaasikut;
- professoreid Thomas ja Ellen Salumetsa, Margit ja Urmas Sutropit, Mardi Valgemäed, John R. Searle'i, Daniel Vandervekenit, John Deelyt, Jaan ja Madli Puhvelit, Ülo Valku, Jüri Talvetit, Rein Veidemanni, Luule Epernit, Mati Erehtit, Peeter Toropit;
- J. William Fulbrighti fondi, Ameerika Ühendriikide Tallinna suursaatkonda, Riigidepartemangu haridus- ja kultuuriasjade bürood ning õpetlaste rahvusvahelise vahetuse nõukogu;
- California Ülikooli raamatukogusid ja filosoofiaosakonda Berkeleys;
- abikaasa ja toimetaja Lea Toomingat, häid lapsi ning vanemaid.

SISUKORD

Sissejuhatus	9
I. DEIKSIS	17
Eesti ballaadi ajamudelid	38
II. KÕNETEGUDE TEOORIA	52
Kõne kui tegu	61
Standardteooriast illokutiivse loogikani	70
Kuidas lubada?	75
Kõnetegude klassid	81
Konstrueerimishüpotees	89
Väljamõeldis ja tõde	115
Kirjandusele inimlikku põhjust otsimas	125
III. IMPLIKATUUR JA KUJUNDLIKKUS	129
Paul Grice'i implikatuuriteooria	130
Kaudne kõnetegu	139
Metafoor ja ironia	141
Osutav ja omistav kasutus	150
IV. POEETILISED KÕNETEOD. KAKS KONTEKSTI	156
Poeetiliste kõnetegude teooria	156
Kitsa ja laia konteksti hüpotees	159
Allikad	174
Viited	176
Summary	192
Some Time Models in Estonian Traditional, Modern and Postmodern Poetry	196
Poetic Speech Acts: A Hypothesis of Two Contexts	212
Isikunimede register	235